

Н.Ф. ОСЕЦКАЯ. ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕТОДА «СО-TEACHING» В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА ДЛЯ СТУДЕНТОМ ТЕХНИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ НУВХП

Резюме. В статье раскрыты возможности использования общего преподавания как учебной стратегии на занятиях по английскому языку для студентов неязыковых вузов. Кратко рассмотрены основные модели общего преподавания. Проанализированы преимущества применения метода «Co-teaching» в процессе преподавания английского языка для студентов технических специальностей.

Ключевые слова: иностранный язык, высшее техническое учебное заведение, командное обучение, совместное преподавание, преподаватель-партнер.

N.F. OSETSKA. PECULIARITIES OF APPLICATION OF «CO-TEACHING» METHOD IN TEACHING OF ENGLISH TO STUDENTS OF TECHNICAL SPECIALTIES OF NUWEE

The summary. The article deals with the possibility of using "Co-teaching" method as an educational strategy for English classes for students of non-language universities. Basic model of "Co-teaching" method are considered. The advantages of «Co-teaching» method in teaching English to students of technical specialties are analyzed.

Key words: foreign language, higher technical educational establishment, team teaching, co-teaching, teacher partner.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. О.В. Безкоровайна.

Одержано редакцією 29.03.2017 р.

УДК: 378. 01

С.С. ЯКУБОВСЬКА

**ОСОБЛИВОСТІ СУПЕРВІЗОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА
ВИЩОГО ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

Резюме. У статті розглянуто проблему підготовки науково-педагогічних працівників до використання педагогічної супервізії в професійній підготовці магістрів технічного ВНЗ, досліджено особливості супервізійної діяльності викладача вищого навчального закладу, проаналізовано вимоги до цього виду діяльності

Ключові слова: педагогічна супервізія, викладач-супервізор, психологічна компетенція, професійно-педагогічна підготовка магістрів

Постановка проблеми. У застосуванні педагогічної супервізії як навчального методу в освітньому процесі технічного ВНЗ нам імпонує думка про те, що основна допомога з боку викладачів-супервізорів полягає не тільки в тому, щоб навчити молодого фахівця здійснювати викладацьку діяльність, застосовувати різноманітні методи і прийоми, а й максимально підтримати у супервізованих впевненість у власних силах, дати своєчасну пораду щодо вирішення складної ситуації, що сприятиме розвитку мотивації фахівця і утриманню його в педагогічній професії [7]. Це вимагає більш ретельного дослідження проблеми підготовки викладача ВНЗ до супервізійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій (Житвай С.А., Синіцина Г.П., Сухова О.І., Зубенко Н.Ю., Щукіна Ю.В.) свідчить про те, що дана проблема є актуальною та недостатньо дослідженою, що і визначило мету нашої статті – дослідити особливості супервізійної діяльності викладача вищого навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. В попередніх публікаціях ми розглядали педагогічну супервізію як метод навчання магістрів вищих навчальних закладів. Але вчені вважають, що до супервізійної діяльності можна віднести і діяльність викладача ВНЗ, який допомагає студентам вирішувати проблеми і труднощі професійного становлення. Тому не менш важливою супервізією є як метод особистісного та емоційного зростання науково-педагогічного працівника технічного ВНЗ. Основною його метою є супровід магістрів, що мають труднощі у своїй професійній діяльності, а точніше, виявлення проблем в професії, обмін думками, проведення аналізу своєї діяльності та надання допомоги у пошуку власних ресурсів розвитку, знаходження шляхів вирішення скрутних професійних завдань.

Для супервізійної діяльності важлива думка М.Н. Певзнера, що в основі розвитку продуктивного фахівця лежить корекційно-формульний підхід, який реалізується в інтенсивній технології корекції негативних професійних установок і формуванні нових, позитивних. Корекційно-формульний підхід в рамках супервізійної діяльності може бути здійснений за допомогою компліментарної та виштовхувальної моделей супроводу [5].

"Компліментарна" модель супроводу зберігає в цілому існуючу стратегію професійної діяльності педагога, але привносить нові елементи, здатні розширити поведінковий репертуар викладача, збагатити його методичний арсенал і забезпечити найкращі умови адаптації до мінливих характеристик освітньої практики. Навчання і супровід фахівця концентруються на формуванні додаткових компетенцій, заповненні наявних дефіцитів предметних і технологічних знань, розвитку професійних умінь і навичок. Одночасно відбувається коригування негативних професійних установок [5]. "Виштовхувальна" модель супроводу передбачає повну або часткову заміну існуючої стратегії професійної діяльності, оскільки її ключові характеристики не відповідають важливості справи, обмежують можливості фахівця і призводять до виникнення проблемних ситуацій і конфліктів. Супровід і навчання викладача здійснюється в напрямку пошуку ефективних альтернатив поведінковому стилю, які могли б слугувати основою для формування нових, позитивних професійних установок. В якості однієї з основних стратегій в умовах відкритості освіти може бути запропонована модель підвищення кваліфікації та супроводу суб'єкта професійної діяльності без відриву від роботи. В рамках даної моделі виділяються такі варіанти:

© С.С. Якубовська, 2017

- варіант короткострокового супроводу: навчання фахівця здійснюється у вигляді семінару або нетривалого курсу, після чого отримані знання переносяться в практичну площину і реалізуються при досягненні певних цілей і вирішенні конкретних завдань;
- варіант пролонгованого супроводу: навчання відбувається більш тривалий період; педагоги мають час між окремими блоками для втілення отриманих знань та навичок на практиці, осмислення досвіду роботи і обговорення результатів з колегами і керівниками програми підготовки [5].

Також дослідники виділяють супервізію першого і другого рівня. Супервізія першого (базового) рівня – це супервізія як особистісно-професійна підтримка, як допомога і порада більш кваліфікованого фахівця початківцю з метою підвищення його професіоналізму і впевненості, розвитку необхідних особистісно-професійних якостей, наставництво у виборі напрямку і стилю роботи. Супервізія другого рівня – це супервізія як форма підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників з використанням директивної корекції стилю роботи [10].

На нашу думку, викладачеві в процесі професійної підготовки магістрів дуже важливо ефективно здійснювати педагогічну супервізію першого рівня, успіх якої багато в чому залежить від майстерності і особистісних якостей супервізора. Майстерність супервізора-наставника визначається наявністю у нього таких особистісно-професійних якостей, як уміння надавати підтримку студенту, здатності до співпереживання і поваги до супервізованого, забезпечення у процесі навчання передачі досвіду, стимуляції саморефлексії і саморозкриття майбутнього фахівця [10].

В.І. Загвязинський та О.А. Селіванова вважають, що особистісно орієнтована супервізія припускає супровід процесу становлення особистості майбутнього фахівця (різні аспекти його ставлення до майбутньої професійної діяльності, гармонізації особистісних і професійних цінностей, цілей тощо) [3]. На думку С. Житвай, саме успішне проходження супервізії сприяє набуттю професійної ідентичності [3]. Тому крім навчальної, важливу роль відіграють і підтримувальна та консультативна функції педагогічної супервізії [11].

Для забезпечення підтримувально-консультативної функції супервізії в професійно-педагогічній підготовці магістрів технічного ВНЗ, на нашу думку, доцільним є використання технології балінтових груп, яка досить широко застосовується для підвищення ефективності взаємного аналізу професійної діяльності, адаптувавши її до освітнього процесу ВНЗ. Технологія групових занять, розроблена в 50-і рр. XX ст. лікарем-психоаналітиком М. Балінтом, ефективно зарекомендувала себе в роботі саме з педагогами.

Групи взаємодопомоги доцільно використовувати в процесі проведення семінарських занять під керівництвом викладача-консультанта у разі виникнення запиту з боку студентів. Технологія роботи групи взаємодопомоги за методикою Балінта, адаптованої до освітнього процесу магістрів, включає такі етапи:

- 1) представлення конкретної педагогічної ситуації відповідно до теми заняття одним з учасників;
- 2) обмін думками, почуттями, асоціаціями з приводу представленої педагогічної ситуації між іншими учасниками з опорою на свою уявну ідентифікацію під час розповіді;
- 3) вираження почуттів і думок оповідача з приводу відгуків;
- 4) оцінка керівника групи, його висновки про шляхи вирішення проблеми, яка виникла.

Бажаний результат такої роботи – це процес розвитку особистості майбутнього викладача в результаті роботи в групі, усвідомлення і переосмислення власних комплексів, що позитивно позначається на процесі професійної діяльності в цілому [3]. Професійному розвитку фахівців сприяє усвідомлення молодими фахівцями своїх можливостей. Це призводить до необхідності зміни, перетворення свого внутрішнього світу і пошуку нових можливостей самовдосконалення [7].

Слушними є застереження, що більшість викладачів, які здійснюють педагогічну супервізію, здобули відповідні знання, вміння і навички за допомогою самоосвіти, а цього інколи недостатньо. Тому навички супервізорства науково-педагогічні працівники можуть удосконалювати в процесі підвищення кваліфікації. У цьому разі, спілкуючись з фахівцем-супервізором, викладачі, виступаючи в ролі супервізованих, удосконалюють вміння організовувати навчання за принципом індивідуалізації та групового підходу; уміння визначати потреби магістрів і проблеми в навчанні; уміння здійснювати оцінювання досягнутих результатів; уміння вести діалог зі студентами для забезпечення педагогічної взаємодії для можливої корекції змісту навчання [1].

Діяльність фахівця-супервізора щодо викладачів спрямована на аналітичне та дослідницьке поєднання практичної педагогічної діяльності з навчанням, допомогою в поєднанні теоретичних знань з практичними вміннями. Супервізія – професійно орієнтована позиція допомоги з урахуванням вимог робочої ситуації, співпраця, в ході якої той, хто навчається, отримує можливість рефлексії власних думок, ставлень, утруднень, розширення теоретичних уявлень, визначення шляхів подальшої діяльності. На початковому етапі аудиторія буває неготовою до дискусій, сподівається на позитивний зворотній зв'язок, окремі дорослі потребують підтримки. Фахівець-супервізор сприймається в цьому випадку як авторитет, рольова модель. Загальна мета супервізії – спонукати педагогів до професійного розвитку, більш глибокого опанування професійної діяльності на рівні сучасних вимог. Супервізія дозволяє актуалізувати здобутки досвіду практичної діяльності викладача, співвіднести теоретичні знання з освітньою практикою, виявити власне ставлення до фактів та явищ, здійснювати пошук альтернативних рішень. У супервізії обов'язкова співпраця, в ході якої більш та менш досвідчений професіонал, або ті, хто має однаковий досвід, можуть описати та проаналізувати власну діяльність в умовах конфіденційності [8]. Для продуктивної і успішної взаємодії суб'єктів супервізорського процесу супервізор має володіти не тільки професійною компетентністю, а й методикою і методологією навчання, мати здатність до натхнення і спонукання до активності, посилення емпатії.

Таким чином, головний фактор досконалості супервізора – встановлення робочого альянсу, дотримання балансу між критикою і підтримкою. І навпаки, недосконалий супервізор має таку характеристику: закритий, негнучкий, плутається в постановці цілей, байдужий [2].

Е.В. Яковлев виділяє систему власних цінностей педагогічної супервізії: виваженість суджень і оцінок;

відповідальність; професійний обов'язок; особистість супервізуемого суб'єкта, його діяльність і розвиток; психоемоційне здоров'я і безпека супервізуемого [2].

Усі напрямки супервізорської діяльності викладача супроводжує рефлексія, яка включає самодіагностику, самостереження, самопізнання, самоаналіз досягнутих результатів. Реалізація кожного з позначених етапів роботи викладача-супервізора сприяє формуванню у магістрів технічного ВНЗ загальних і фахових компетенцій, особистісних якостей, прагнення до самодіяльності, самоактуалізації і творчої самореалізації в педагогічній діяльності [9].

Вимоги сьогодення до педагогічних кадрів та професорсько-викладацького складу вищої школи передбачають переоцінку ролі викладача, від якого очікується висока компетентність і професіоналізм. Процес формування професійної компетентності викладача обумовлений структурою його особистості, як-от основні компоненти соціокультурного досвіду взаємозалежні від потреб і здатностей особистості [4].

Отже, для продуктивної і успішної взаємодії суб'єктів педагогічної супервізії у ВНЗ викладач-супервізор має постійно удосконалювати свої професійні компетенції, зокрема, психологічну, яка, на думку В.Л. Ортинського, виявляє його глибокі теоретичні знання з психології, а також уміння втілити їх у практиці освітнього процесу у вищому навчальному закладі, а саме:

- створення умов, які стимулюють внутрішню пізнавальну активність студентів;
- створення сприятливого психологічного клімату для здійснення освітнього процесу;
- впровадження у практику навчання методів самоаналізу, самоконтролю;
- використання класичних методик тестування креативності та мотивації студентів [6].

Висновки. Педагогічна супервізія є новим, актуальним, але, на жаль, не надто поширеним в українському освітньому просторі методом роботи з магістрами – потенційними науково-педагогічними працівниками, який сприяє розвитку професійно-педагогічних компетенцій майбутніх викладачів та вимагає постійного підвищення рівня професіоналізму викладача-супервізора. Таким чином, педагогічна супервізія – це один з унікальних методів супроводу діяльності викладача і магістрів ВНЗ.

Подальші перспективи дослідження – розробка методики застосування педагогічної супервізії в професійній підготовці магістрів технічного ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бідюк Наталя. Специфіка підготовки педагогічного персоналу для роботи з дорослими у США / Наталя Бідюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/2564/1/Порівняльна_професійна_педагогіка_-_Випуск_1.pdf. – Назва з екрану.
2. Жітвай С.А. Супервізія як метод супроводу діяльності педагогів / С.А. Жітвай [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sibac.info/conf/pedagog/lxv>. – Назва з екрану.
3. Загвязинский В.І. Соціальна педагогіка / В.І. Загвязинский, О.А. Селіванова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stud.com.ua/47314/pedagogika/tehnologiya_superviziyi. – Назва з екрану.
4. Ковбасюк Т.Л. Професійна компетентність викладача в системі професійної освіти / Т.Л. Ковбасюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://umo.edu.ua>. – Назва з екрану.
5. Научно-методическое сопровождение персонала школы: педагогическое консультирование и супервизия: монография / М.Н. Певзнер, О.М. Зайченко, В.О. Букетов, С.Н. Горычева, А.В. Петров, А.Г. Ширин; под ред. М.Н. Певзнера, О.М. Зайченко. – Великий Новгород: НовГУ им. Ярослава Мудрого; Институт образовательного маркетинга и кадровых ресурсов, 2002. – 316 с. ISBN 5-89896-180-1.
6. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В.Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с. – ISBN 978-966-364-820-0.
7. Синіцина Г.П. Можливості супервізії в посиленні практичної підготовки / Г.П. Синіцина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=21663>. – Назва з екрану.
8. Сорочан Т.М. Місія та функції андрагогів у системі післядипломної педагогічної освіти / Т.М. Сорочан [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/703965/2/Сорочан_4.pdf. – Назва з екрану.
9. Сухова О.І. Роль супервізії у формуванні професійних компетенцій бакалаврів психолого-педагогічної освіти / О.І. Сухова, Н.Ю. Зубенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <file:///D:/документи/20092010%20н.п/Загальна/Статті/2017/3%20СТАТТЯ%20супервізія/rol-supervizii-v-formirovanii-professionalnyh-kompetentsiy-bakalavrov-psihologo-pedagogicheskogo-obrazovaniya.pdf>. – Назва з екрану.
10. Туркова Д.М. Психологічні, педагогічні та організаційні умови запровадження європейських стандартів підготовки майбутніх практичних психологів у системі вищої освіти України / Д.М. Туркова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://problemps.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/58/2017/01/>. – Назва з екрану.
11. Щукіна Ю.В. Актуальні проблеми супервізорської практики / Ю.В. Щукіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://psyjournals.ru/cepp/issue/45364_full.shtml. – Назва з екрану.

С.С. ЯКУБОВСКАЯ. ОСОБЕННОСТИ СУПЕРВИЗОРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕГО ТЕХНИЧЕСКОГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

Резюме. В статье рассмотрена проблема подготовки научно-педагогических работников к использованию педагогической супервизии в профессиональной подготовке магистров технического вуза, исследованы особенности супервизорской деятельности преподавателя высшего учебного заведения, проанализированы требования к этому виду деятельности

Ключевые слова: педагогическая супервизия, преподаватель-супервизор, психологическая компетенция, профессионально-педагогическая подготовка магистров

S.S. JAKUBOWSKI. FEATURES SUPERVISORS ACTIVITIES OF THE TEACHERS OF HIGHER TECHNICAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The summary. In the article the problem of scientific and pedagoichnyh employees to use pedagogical supervision in training technical college Master, peculiarities supervizorskoyi activity of the teacher of the university, analyzed the requirements for this activity

Key words: pedagogical supervision, teacher-supervisor, psychological competence, professional and pedagogical training of Masters

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. Я.В. Сверлюк.

Одержано редакцією 30.03.2017 р.

УДК: 378.147

О.В. ГРЕЧАНОВСЬКА

РОЗДУМИ ЩОДО ПРОБЛЕМ ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Резюме. У статті розглянуто деякі проблеми формування конфліктологічної культури студентів технічних вищих навчальних закладів, до яких ми відносимо маргіальність професії; розуміння етнічної ідентифікації; набуття когнітивно-творчої компетенції, яка базується на самостійному освоєнні знань. Розкрито поняття конфліктологічної культури студентів технічних ВНЗ.

Ключові слова: конфліктологічна культура, компетенція, маргіальність професії, етнічна ідентифікація, конфлікт, культура.

Постановка проблеми. Процеси, які відбуваються в нашій країні, тісно пов'язані з вищою освітою і вимагають нових підходів у підготовці фахівців. Професійна підготовка, відповідні фахові знання – це не все, що може визначати кваліфікованого випускника вищого навчального закладу. Одну з проблем вищої освіти є формування конфліктологічної культури.

У Національній доктрині розвитку освіти в Україні зазначено, що «мета державної політики щодо розвитку освіти полягає у створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України». Одним з важливих питань постає «формування у молоді сучасного світогляду, розвиток творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації особистості» та підкреслюється, що «передумовою утвердження розвинутого громадянського суспільства є підготовка освічених, моральних, мобільних, конструктивних і практичних людей, здатних до співпраці, міжкультурної взаємодії...» [6, 2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема конфліктологічної культури та конфліктологічної компетентності у різних галузях присвятили свої праці О. Щербакова, Н. Самсонова, Н. Підбуцька, А. Анцупова, У. Мастенбрук, Л. Петровська, І. Шипілова та ін.

Теоретичний та практичний досвід аналізу конфлікту та конфліктних ситуацій представлений в працях вітчизняних та зарубіжних науковців: З. Фрейда, К.Г. Юнга, Р. Дарендорфа, М. Дойча, Л. Козера, К. Левіна, Я.Л. Морено, Д. Карнегі, Х. Корнеліуса, Л. Юрі, Р. Фішера, Д. Скотт, А. Маслоу, К. Роджерса, А. Анцупова, Є. Єршова, П. Блонського, Д. Виготського, М. Пірен, Л. Петровської, А. Шипілова, Г. Ложкіна, Н. Пов'якель та ін.

Аналіз думок науковців з проблематики культури та конфліктів, конфліктологічної культури в різних сферах діяльності дав нам змогу сформулювати власне поняття конфліктологічної культури майбутніх інженерів.

На нашу думку *конфліктологічна культура* – це прогнозування і знаходження компромісного вирішення конфлікту в різних життєвих ситуаціях та вміння адаптуватися в конфліктногенному середовищі. Конфліктологічну культуру майбутнього інженера ми розглядаємо як складову професійно важливих якостей фахової компетентності, набутої в процесі навчання у ВНЗ.

Мета статті – бажання поділитися досвідом виявлення проблем у процесі формуванні конфліктологічної культури студентів ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Досвід формування конфліктологічної культури у майбутніх випускників ВНЗ виявив деякі проблеми, що можуть виникнути в процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Одну із важливих проблем ми вбачаємо в маргіальності професії, що на сьогоднішній день має дуже яскраве вираження у випускників вищих навчальних закладів. Але спочатку маємо зупинитися на означенні «маргіальність» в контексті нашого бачення.

Вперше поняття маргіальності застосував Р. Парк стосовно до адаптації мігрантів, розглядаючи її як стан переходу, людину на межі «двох світів». Він зазначає, що маргіальна особистість – це продукт природного культурного процесу, розширення взаємодії культур. Цей тип особистості з'являється в тому місці і в той час, де під час конфлікту рас і культур починають виникати нові спільноти, народи, культури. Особи цих нових культур існують в двох світах одночасно, тому для них характерний більш широкий горизонт і більш витончений інтелект [9]. Р. Парка і Е. Стоунквіста розглядають маргіальність як культурний конфлікт, що ми можемо віднести до формування конфліктологічної культури.

Якщо говорити про студентство, нам імпонує думка О. Бутиліної, яка розглядає професійну маргіальність студентства, як стан певної відокремленості (відчуженості) студентів від майбутньої професії, несформованості установки на певну професійну діяльність, який знаходить своє вираження, зокрема у ставленні до навчання, оцінці майбутньої професії, рівні академічної успішності та в тенденціях до зміни профілю професійної підготовки [1].